

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

חולין לג

עניין: במחלוקת יוסף ואחיו באכילת אבר מן החי

פרשת דרכים דרוש א'

מכל מקום לא יצאו מכלל בני נח להקל אלא להחמיר, ומשום הכי הקשה דאדרבה השבטים היו טועים שהיו סבורים שיצאו מכלל בני נח אפי' להקל. ולא ידעתי למה שכח תלמודו שכתבנו לעיל משמו דס"ל משנימול אברהם אבינו יצא הוא וזרעו אחריו מכלל בני נח אפילו להקל וחזקנו וזרועותיו מההיא דיעקב ויוסף ששמרו את השבת, ולפי זה השבטים כדין עשו במה שחתכו בעודה מפרנסת ואכלו אליבא דרב אחא בר יעקב משום דס"ל דיצאו מכלל בני נח אפילו להקל. עוד הקשה עליו דאף למאן דאמר דאחד ישראל ואחד עכו"ם דמותרים במפרנסת, היינו אחר שהותר לישראל הותר ג"כ לעכו"ם משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, אבל מעיקרא הוה אסור, ע"כ. ודעת הרא"ם הוא, דהא דאמרינן דאחד עכו"ם ואחד ישראל מותרין משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, היינו דעל כרחך מעולם לא נאסר לבני נח, דאי נאסר לבני נח איך יתכן שאחר כך יהיה מותר לישראל ובן נח ישאר באיסורו, ¹⁰⁹ מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור. וכן והנראה אצלי דיוסף והשבטים כולם היו בקיאים בדין וסלקא להו שמעתתא אליבא דהלכתא, וס"ל כרב אחא בר יעקב דאית ליה דמפרנסת שרי לישראל משום דבשחיטה תליא מילתא ואסור לבני נח משום דלדידהו במיתה תליא מילתא, וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ט מהלכות מלכים דין יב יע"ש. אך מחלוקתם של השבטים עם יוסף היה, דהשבטים היו סבורים שיצאו מכלל בני נח אף להקל ויש להם דין ישראל גמור אף להקל, וכמו שכתבנו לעיל בשם מהר"ש יפה, ומשום הכי היו אוכלים מפרנסת כיון דשרי לישראל. אך יוסף מרוב חסידותו היה סובר דלא יצאו מכלל בני נח להקל, ולעולם חייבים בחומרות בני נח ובחומרות ישראל.

אותה בעודה מפרנסת יש בו משום אבר מן החי. ואין הדבר כן משום דאפי' לרב אחא בר יעקב דאמר ¹⁰⁸ דאית ביה משום אבר מן החי, הני מילי בעכו"ם משום דעכו"ם לית להו שחיטה אלא אפי' בנחירה בעלמא סגי, וכיון דבמיתה תליא מילתא אינה יוצאה מידי אבר מן החי שהם מזהרים בו עד שתמות, אבל בעודה מפרנסת לא. אבל בישראל דבשחיטה תליא מילתא, כיון דשחט בה שחיטה מעליא כבר יצאת מידי איסור אבר מן החי.

עוד כתב הרא"ם דאיכא מ"ד בגמ' ¹⁰⁸ דאפי' לעכו"ם שרי אפילו בעודה מפרנסת, ואע"ג דלעכו"ם במיתה תליא מילתא וכל זמן שהיא מפרנסת יש בה משום אבר מן החי אפילו הכי שרי משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, וא"כ כיון דלישראל שרי משום דבשחיטה תליא מילתא אף לעכו"ם דבמיתה תליא מילתא לית ביה משום אבר מן החי משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור. נמצא דלרב אחא בר יעקב דמפליג דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, טעותו של יוסף היתה שלא חלק חילוק זה והיה סבור שגם לישראל יש בו משום אבר מן החי כיון שהיא מפרנסת, ולאידך מאן דאמר דאחד עכו"ם ואחד ישראל שרי, טעותו של יוסף היה שלא ידע דין זה דליכא מילתא דלישראל שרי ולעכו"ם אסור.

והרב מהר"ש יפה ז"ל הקשה עליו ואמר דכפי דברי הרב יוסף לא טעה בדין, ומן הדין היה שאסור להם בשר מפרנסת אם הדין כרב אחא בר יעקב דמחלק בין ישראל לעכו"ם, שהרי בני יעקב תורת בני נח להם אלא שאח"כ נתחדשה הלכה לישראל למישרי להו משום דבשחיטה תליא מילתא. והנה כוונת הרב ז"ל היא דאף שבני יעקב קיימו כל התורה

ממדרב קדמות אשא עיני בחקירה אחת עמדו עליה המפרשים ז"ל מערכה מול מערכה, אם קודם מתן תורה מאחר שנימול אברהם וקיים כל המצות ואפילו ערובי תבשילין כמ"ש רז"ל, ³ אם יצאו מכלל בני נח לגמרי ואפילו להקל או לא. ⁴

שוב ראיתי שדבר זה הוא מחלוקת קדום בין אבות העולם, הובא ברמב"ן ז"ל פרשת אמור ²⁶ בענין מגדף דכתיב ביה בתוך בני ישראל, ודרשו בתורת כהנים ²⁶ מלמד שנתגייר, והקשה הרמב"ן דלמאי אצטריך שנתגייר הא קיימא לן ²⁷ דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כמוה. וכתב שחכמי צרפת אמרו כי טעם הגירות היה מפני שהיה קודם מתן תורה, והיה משפטו לילך אחר הזכר ממ"ש ²⁸ באומות הלך אחר הזכר, וכאשר נולד זה לא מלו אותו כי מצרי היה כדינו, אבל כשגדל נתגייר לדעתו ונימול. והרמב"ן השיב עליהם וזה לשונו, ואין דעתי כן כי מעת שבא אברהם בברית היו ישראל ובגוים לא יתחשבו, וכמ"ש ²⁹ בעשו ודילמא ישראל מומר שאני, ומה שאמרו שנתגייר הוא שנכנס לברית מילה וטבילה והרצאת דמים בשעת מתן תורה ככל

עוד נקדים מה שאמרו בב"ר ¹⁰⁶ ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, ¹⁰⁷ מה אמר ר"מ אומר חשודים הם בניך על אבר מן החי, ע"כ. והנה הרא"ם הקשה בזה ¹⁰⁷ דא"כ למה לקה יוסף על זה והלא לא הגיד לאביו אלא מה שראה. ועוד איך אפשר לומר שהשבטים עשו כן. ותיירך הרב ז"ל שהשבטים כדין היו עושים אלא שיוסף היה טועה בדין והיה דן אותם שעשו שלא כדין, והוא שהשבטים היו חותכים בשר מבית השחיטה בעודה מפרנסת ומניחין אותה עד שתמות ואח"כ היו אוכלין אותו כדי שיבריאו, ויוסף היה סבור שכיון שחותכין